

YENİ PARTİ HAKKINDA NİTEL ARAŞTIRMA ÖZETİ

Yeni Parti İddialarına İlişkin Bölgedeki Manzara | Araştırma Özeti

Bu rapordaki bilgiler, bölgedeki sivil toplum, siyaset, medya aktörleri, din adamları, kanaat önderleri ve seçmenlerle yapılmış nitel görüşmelere ve araştırmacıların saha gözlemlerine dayanmaktadır. Mart ayında başlayan görüşmeler ve gözlem notları Nisan ortası itibariyle güncellenmiştir.

Bizimkiler de dahil olmak üzere yapılan çeşitli araştırmalarda, Türkiye’de siyasi bir tıkanıklık yaşandığı ve özellikle AK Parti’nin kapladığı alanda yeni bir siyasi partiye ihtiyaç duyulduğu ir çok katılımcı tarafından dile getiriliyor. Geçirdiğimiz son 2-3 seçimin hemen arifesinde yeni bir parti kurulacağı iddialarının güçlenmesi beklentiyi de doğal olarak arttırıyor. Bu çalışma kapsamında görüşülen kişilerden AK Partili kimliği taşımayanların hemen hepsi böyle bir beklentiyi anlamlandırmaya çalışmakta ve ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler. Ancak her seferinde, hayata geçmemiş olması bu ihtimale olan inancı da zayıflatıyor. Görüşmecilerin yarıya yakınında inancın zayıflaması hali “her seferinde bu sefer çıkarlar dedik ama çıkmadılar, çıkmadıkça da ‘artık çıkmazlar’ kanaati oluşuyor” gibi ifadelerle açıklanıyor.

Bu sebeple yeni parti söylentilerine karşı bölgede genel olarak “cesaret edemezler” yönünde bir kabul var. Ancak bu kez daha öncekilerden çok daha güçlü bir şekilde dillendirilmesi, geniş bir kesimin radarını oraya çevirmiş görünüyor. Konuşulan yeni partinin HDP ve AK Parti’nin rahatsızlarını içerecek bir söylem üreteceğine dair genel bir beklenti, özellikle Kürt ve demokrat kamuoyunca dile getiriliyor.

Yeni parti beklentisini güçlendiren faktörlerin başında ekonomi geliyor. Ekonominin batı ile kavganın bir sonucu olduğunu düşünenlerin çoğu, özellikle Rahip Brunson olayından sonra AK Parti’nin “kavgasız halledebileceği işleri de kavga ile halletmeyi seçtiğini” görüyor. Aşırı merkezileşme, bütün yetkilerin tek adamda toplanmış olması, Avrupa ile atılan köprüler “normal” bir hayat sürmek isteyen kesimi “sürekli bir olağanüstü durum” içinde yaşattığı için yoruyor. AK Parti herhalde artık böyle yönetecek algısı güçleniyor ve bu algı güçlendikçe yeni bir parti ihtimaline daha çok kulak kabartılıyor.

İş insanları çevresi gibi çevreleri saymazsak ekonomik gündem, bölgede henüz bir siyasi belirleyene dönüşmüş değil. Bunun ilk ve en önemli sebebi, bölgede seçimin genelde iki kutuplu olması ve ekonomik meselelerin batıda ve büyükşehirlerde daha erken etki uyandırması. Ancak AK Parti’nin yarattığı “sürekli bir olağanüstü durum”un yorgunluğu, bu ekonomik durumla birleşerek bölgede yaşayanlara da sirayet ediyor, hatta politik yorgunluk Türkiye genelinden önce bölgeye çöktü demek yanlış olmaz.

Katılımcılara göre, yeni bir parti kurulduğu takdirde, özellikle AK Parti ve HDP arasında 7 Hazirandan bugüne gidip gelen ve henüz bu iki partiden birine demirlememiş olan seçmenin ilk durağının yeni kurulacak bu siyasi parti olması mümkün. 7 Haziran 2015'ten 24 Haziran 2018'e gelen süreçte AK Parti'den HDP'ye geçiş yapmış seçmenin büyük çoğunluğundan yeni partiye geçiş olması ise oldukça zor görünüyor.

Bu kesim üzerinde yeni partinin bir moral etki yaratacağını söylemek daha kolay. Türkiye siyasetinin çoğulcullaşacağı, aşırı merkezîyetçi yapının geriletileceği gibi beklentileri olan Kürt seçmen, yeni partinin güçlü bir çıkış yapması durumunda Kürt meselesinde daha yumuşak, AB hattında yürüyen ve TBMM'nin aktif olacağı bir çözüm süreci yaşanabileceğini de düşünüyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan ismini hala güçlü bir çözüm aktörü görmekle birlikte katılımcılar, Erdoğan'ın o eşiği geçtiğini ve bir siyasal çözüm noktasına geri dönüşünün zor olduğunu düşünüyorlar. Bir istisna ile: Rojava eksenli yeni bir sürecin kendisini dayatması.

Yeni partiler için isimler ve görüşler

Yeni parti iddiaları üç isimle gündeme geliyor: Gül, Babacan ve Davutoğlu. Bunlar arasında Davutoğlu ismine özellikle HDP'li kesimlerin ciddi bir ön yargısı bulunuyor. Öyle ki çatışma ve müzakere sürecinin başbakanı olmakla hatırlanmaktan çok hendek ve çatışmalar döneminin yürütücüsü olarak anılıyor. Davutoğlu'nun en büyük avantajı ise bölgede çalışan kadro ve fikir üreten neredeyse tüm İslami grup ve cemaatlerin üzerindeki olumlu etkisi. Teşkilatlanmaların hızlı kurulabilmesi ve yakın dönemdeki başbakanlık hafızasının olumlu etkilerini kullanabilme olanağı Davutoğlu'nun büyük artıları. Davutoğlu'nun iki yıllık başbakanlık deneyimine rağmen hala bir politikacıdan çok teorisyen olarak görülmesi ise onun işini zorlaştıran bir etken. Davutoğlu'nun bir lider olarak, hele de Erdoğan karşısında başarılı olamayacağını düşünen görüşmeciler, onun Kürtlerden de -biraz önce sayılan gerekçelerle- beklediği ilgiyi görmeyeceğini zikrediyor.

Gül isminin gündeme geldiği 24 Haziran seçimleri öncesinde Kürt illerinden aşırı bir ilgi olduğunu gözlemlemiştik. Örneğin Google'da bu ismi en çok aratan 10 şehirden 9'u Kürt şehirleriydi ve bu şehirler genelde AK Parti'nin yüksek oy aldığı (Urfa, Bingöl, Muş gibi) şehirler idi. Ayrıca seçime girip ikinci tura kalması durumunda bölgedeki dört büyükşehirde (Diyarbakır, Mardin, Urfa, Van) Demirtaş'ın ilk turda aldığı oydan daha yüksek oy alacağı araştırmalarımıza yansyordu. Çünkü Gül ismi görüşmelerimizde de teyit edildiği üzere Kürtlerin hemen hemen bütün kesimlerince AK Parti ve Erdoğan'ın bugünkü pozisyonuna karşı AB normları, demokrasi, ılımlılık, ekonomik refah gibi durumları hatırlatıyor. Bununla beraber geciktikçe yeni siyasal hareket başlatmak için heyecan yaratamayacağı söylentileri de çoğalmakta. Ama dikkate değer biçimde, Gül isminin; içinde, arkasında veya önünde olmayacağı bir yeni partinin/hareketin toplumun geniş nezdinde yeterli güveni oluşturamayacağı da kabul ediliyor.

Görüşülen kişilerin çoğuna göre Babacan ismi Gül kadar tanınmadığı için kamuoyuna onun kadar güven vermiyor. Davutoğlu gibi teşkilat ve fikri altyapı oluşturabilmesi de zor görünüyor. Bu gibi avantajların gerisinde yer almakla beraber, hem AK Parti hem de HDP tabanının ortalaması tarafından nötr yaklaşılacak bir isim olarak öne çıkıyor. İki tabanın da güçlü ekonomik dönemle hatırladığı bir isim olması ve Müslüman/dindar kimliğinin merkez politikacı kimliğinin bazen

gerisinde kalması Babacan'ın daha geniş kesimlerle temasını kolaylaştırıyor. Örneğin yakından tanımayanlar dışında katılımcılar genel olarak onun müslüman/dindar kimliği hakkında pek bir şey bilmiyorlar. Ancak islamiliği başat kimlik olarak taşıyan aktörler dışında kalanlara göre, 17 yılı aşkın tecrübenin olduğu yer sebebiyle ülkenin genel havası islamiliği baskın bir siyasete kısa vadede güvenecek gibi görünmüyor. Bu sebeple Babacan, bu kesim için ideal bir profil çiziyor, tabii Gül'ün de onu destekliyor olması kaydıyla.

Babacan'ın dezavantajıysa Gül ve Davutoğlu gibi tek başına bir lider profilinden çok bir ekibin ortak aklı üzerinden uzlaşmış isim profili çiziyor görünmesi. Güçlü liderlik sergileyemeyeceği, Erdoğan karşısında tutunmasının daha zor olabileceği gibi kanaatler sıkça dile getirilmektedir. Ancak görüşmecilere göre "gerek Erdoğan tarzı liderliğin kamuoyunda sebep olduğu yorgunluk" gerek İmamoğlu'nun tarzının giderek daha geniş bir kesim tarafından beğenilip benimsenmesi, yumuşak ve "tek adam olmayacak" bir lider profiline ilgiyi artırıyor. Görüştüğümüz aktörler iç politikada bu profilin bir rahatlamaya vesile olabileceğini ama dış politika için genelde "kararsız" olduklarını dile getirmişlerdir.

Görüşmelerimize göre Gül'ün açıkça arkasında olduğu, Davutoğlu'nun fikri altyapısı ve teşkilat metafiziğini sağladığı, Babacan'ın ekonomik refah ve demokrasi vaad ettiği bir hareketin "HDP ve AK Parti'nin yıpranmışlığı üzerinden yeşermesi" zor olmayacaktır. Özellikle Gül'ün bölgedeki büyük aile gruplarını yeni partiye katmasının ve küskün AK Partili eski kadroları iknasının bu vesileyle daha kolay olacağı düşünülüyor. Gül'ün bütün statüleri yaşamış ve doymuş bir lider olarak polemiklerin ve günlük siyasetin içinde yer almasından çok, onun destekleyici pozisyonda olup Babacan'ın hareketi yürütmesi daha doğru görülüyor.

Görüşülen aktörlerden bazıları duyum bazıları bilgi mahiyetinde iki ayrı parti hazırlığı olduğundan haberdardır. Tamamına yakını, eğer iki parti bir araya gelip tek bir çatı ile çıkış yapmazsa, ya da biri geri çekilmezse bu havzanın aynı yerden çıkmış iki yeni partiyi beslemekte yetersiz kalacağını, bunun da en güçlü aktör olan AK Parti'ye karşı potansiyel büyümesini kıracağını düşünüyorlar. İki grup birleşmeyecek ve bunlardan biri çıkacaksa, Gül-Babacan merkezli olmasının başarı ihtimalini arttıracığını düşünüyorlar.

Aktörlere göre yeni çıkacak partinin hedefinin rahatsız AK Partililer, demokrat yanı baskın İyi Partililer, AK Parti-HDP arasında gidip gelen Kürtler olacaktır. Bu durum öngörülerek söylem ve politik dengenin buna göre belirlenmesinin önemine sık sık işaret edilmektedir.

Görüşülen aktörler Kürt meselesi konusunda görece daha rasyonel davranmakta ve böyle geniş bir profile hitap eden bir siyasal yapının Kürt Sorunu'na radikal bir çözüm söyleminin, ilk aşamalarında dezavantaj olacağını dile getirmektedirler. Herkesin hak, hukuk ve demokrasiden eşit şekilde faydalanacağı, ekonomik krizin atlatılarak refahın herkes tarafından paylaşılacağı, içerde ve dışarda barış politikası sürdürüleceği, AB ile müzakerelere devam edileceği gibi genel söylemlerle çıkış yapması katılımcılar açısından daha mantıklı görünmektedir. İslami kimliği önelemeyen ama ondan kaçmayan bir profil, bu kimliği önceleyen çevreleri de zamanla ikna edecek gibi görünmektedir.

Bu partinin izlemesi gereken kısa vadeli politikalar sorulduğunda; kamu hizmetlerine alımlarda mülakatların ve güvenlik soruşturmalarının kaldırılması, yargı reformu ile hukukun standart bir forma kavuşturulması gibi son dönemlerde en fazla mağduriyet üreten gündemler dile getiriliyor. Kürt meselesinde anadilin resmi statü kazanması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi gündemlerin ise orta vadeli hedefler olması gerektiği değerlendiriliyor.

Gül-Babacan ve Davutoğlu kulislerine bakılırsa bu iki hareketin giderek birbirinden ayrıştığı, birlikte hareket etme ihtimallerinin azaldığı görülüyor. Bu ihtimali sorduğumuz aktörler Davutoğlu'nu görece daha "hırslı ve aceleci" Gül'ü ise "fazla yavaş ve rahat" değerlendiriyorlar. Bu sebeple Davutoğlu'nun daha erken çıkış yapıp dezavantajlarına rağmen Gül-Babacan hareketinin yerleşmesi beklenen alanı da kapabileceği, güçlü bir ihtimal olarak değerlendiriliyor.